

Muistio

21.10.2025

VN/24181/2023

Uhripoliittinen toimenpideohjelma: uhri rikosprosessissa -työryhmän kokous

Aika 21.10.2025 klo 14–16

Paikka Meritullinkatu 10, nh. Potentia / Microsoft Teams

Paikalla Venla Roth, oikeusministeriö (pj.)
Minna Viuhko, sosiaali- ja terveysministeriö
Heidi Savurinne, Syyttäjälaitos
Olga Larinkari, Poliisihallitus
Inka Grönqvist, Tuomioistuinvirasto
Oliver Meriläinen, Oikeuspalveluvirasto
Anu Karhinen-Soppi, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Jonna Laitonen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Pekka Ylikoski, Suomen Asianajajat
Anniina Jokinen, Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti HEUNI
Julia Korkman, Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti HEUNI
Leena-Kaisa Åberg, Rikosuhripäivystys
Pauliina Sillfors, oikeusministeriö (siht.)

Asialista

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 14.05 ja toivotti osallistujat tervetulleiksi. Työryhmän varapuheenjohtaja Venla Roth toimi kokouksen puheenjohtajana varsinaisen puheenjohtajan ollessa estyneenä.

2. Asialistan hyväksyminen

Hyväksyttiin kokouksen asialista.

3. Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio.

Postiosoite

Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite

Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin

Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi

Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet

E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

4. Rikoksen uhrin asema rikosoikeudellisissa menettelyissä: keskeisten ongelmien ja haasteiden tunnistaminen

Roth taustoitti työryhmän keskeisintä tehtävää (tehtävä 1), joka on laatia ehdotus niistä toimenpiteistä, joilla rikoksen uhrin asemaa rikosoikeudellisissa menettelyissä voidaan parantaa. Keskeisiksi nousevat seuraavat vaiheet ja viranomaisten toiminta niissä: uhrin ensimmäinen yhteydenotto esitutkintaviranomaiseen (esitutkintaviranomaiset), rikosilmoituksen tekeminen (esitutkintaviranomaiset), asianomistajan kuulustelu (esitutkintaviranomaiset), syytevaihe (syyttävä) sekä tuomioistuinvaihe (tuomioistuimet). Uhrin aseman kannalta keskeisiä osa-alueita ovat sensitiivinen kohtelu, uhreille kohdennettava ja viranomaisten välinen viestintä ja uhrin suojeleminen. Työryhmän tulisi tarkastella myös EU:ssa ja kansainvälisissä velvoitteissa ja suosituksissa tapahtuvaa kehitystä rikoksen uhrin aseman parantamiseksi. Roth kysyi työryhmältä, mitä muita seikkoja tunnistetaan tehtävän 1 kannalta keskeisiksi ja avasi keskustelun aiheesta.

Keskusteltiin siitä, miten rikoksen uhrien tukipalvelut liittyvät työryhmän tehtäviin. Keskustelussa työryhmän kannalta keskeiseksi nousi tukipalveluiden tarjoama tuki rikosilmoituksen tekemisessä sekä viranomaisten ohjaus tukipalveluihin rikosprosessin aikana. Rikoksen uhrien tukipalveluista ja sosiaali- ja terveystieteiden palveluiden asiakkaiden kokemuksista voidaan saada myös arvokasta tietoa ja näkemyksiä työryhmän työn tueksi. Tukipalvelut eivät kuitenkaan ole työryhmän erityisen tarkastelun kohteena. Todettiin, ettei työryhmä esimerkiksi tarkastele, minkälaista kehittämistyötä rikosuhrien tukemiseksi tai auttamiseksi tarvittaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmässä.

Monikulttuurisuus ja tulkkaus nostettiin keskustelussa tärkeiksi teemoiksi, jotka työryhmä voisi ottaa tarkastelussaan huomioon. EU-lainsäädäntökehikossa tapahtuvien muutosten osalta todettiin, että uhridirektiivin muutosdirektiivin on arvioitu todennäköisesti edellyttävän muutoksia kansallisella tasolla ja tulisi siten ottaa huomioon. Työryhmä päätti tarkastella kansainvälisten sopimusvalvontaelinten suosituksia rajaten tarkastelun vain Suomen saamiin kiireellisiin työryhmän työn kannalta olennaisiin suosituksiin. Sihteeri kokoaa nämä suositukset työryhmän tarkasteltavaksi. Työryhmälle perustettua Teams-kanavaa voidaan hyödyntää työryhmän jäsenten näkemysten ja taustamateriaalin jakamiseen sekä ehdotusten muotoiluun.

Työryhmä päätti edellisessä kokouksessa selvittää, mitä käynnissä olevia hankkeita ja toimenpiteitä on meneillään hallitusohjelmassa mainittuihin uhriryhmiin liittyen, jotta päällekkäistä työtä voidaan välttää. Sihteerin tekemän tarkastelun perusteella suurinta osaa hallitusohjelmassa mainituista uhriryhmistä käsitellään muissa hankkeissa tai toimenpiteissä, jotka kuitenkin painottuvat muihin teemoihin kuin uhrien asemaan rikosoikeudellisissa menettelyissä. Työryhmä päätti, että työryhmän tarkastelun alkuvaiheessa tarkastellaan uhrien tarpeita ja valmistelun edetessä arvioidaan kohdennetut toimenpiteet hallitusohjelmassa mainittujen uhriryhmien osalta. Lisäksi on tärkeää huomioida, että jokaisessa rikostyyppissä uhrina voi olla haavoittuvassa asemassa oleva henkilö.

Työryhmä tarkasteli keinoja varmistaa riittävä tiedontaso ehdotusten laatimiseen. Roth alusti kertomalla, että uhrin tarpeet huomioon ottavia käytäntöjä on tarkasteltu aiemmassa valmistelussa. Ehdotukset on koottu Excel-tiedostoon, joka toimitettiin työryhmälle ennen kokousta. Excelissä on omalla välilehdellään oikeusministeriön työryhmän vuonna 2018 antamat ehdotukset hyvistä menettelytavoista uhrien tarpeiden huomioon ottamiseksi. Ehdotusten toteutumista ei ole systemaattisesti seurattu. Sovittiin, että työryhmän jäsenet kirjaavat työryhmän Teams-kanavalle vietävään Exceliin arvionsa oman organisaation tai hallinnonalan ehdotusten etenemisestä, ajankohtaisuudesta ja tarvittavista toimista. Jos Teams-kanavalle ei pääse, kirjatukset voi lähettää sähköpostitse työryhmän sihteerille. Jäsenet tarkistavat 29.10. mennessä Exceliin merkityt vastuutahot ja niiden

oikeellisuuden. Seurantakirjaukset tehdään 15.12. mennessä. Myös tahot, jotka eivät ole ehdotuksen vastuutahoja, voivat lisätä kommentteja ja näkemyksiä Excelin sarakkeeseen "muut huomiot".

Lisäksi keskusteltiin tutkimuksista ja selvityksistä, joita työryhmä voisi työssään hyödyntää. Aieman valmistelun tukena on ollut tuolloin ajankohtaista tutkimusta tarkastelun kohteena olevista aiheista. Korkman nosti esiin tarpeen kehittää poliisin kuulustelukäytäntöjä sekä Tom Backasen tekemän selvityksen aiheesta. Lisäksi suunnitteilla on tutkimus raiskausrikosten uhreista ja siitä, miksi osa heistä tekee rikosilmoituksen ja osa ei. Korkman myös huomautti, että monet nuoret rikoksesta epäillyt ovat itse rikoksen uhreja ja ehdotti asian huomioimista työryhmässä. Lapsia koskevaa kuulusteluohjeistusta on olemassa, mutta epäilyinä olevien lasten osalta ohjeistuksessa on puutteita. HEUNissa on käynnissä hanke, jossa kehitetään etäkuulemista ja kerätään ammattilaisten kokemuksia sen toteutuksesta. Tiedonkeruussa on jo noussut esiin, että etäkuuleminen voi tietyissä tilanteissa toimia uhrin suojelun välineenä, jos se toteutetaan oikein. Myös poliisibarometriä voisi tarkastella. Korkman toimittaa aineistoa työryhmälle Teamsin kautta. Roth pyysi myös muita työryhmän jäseniä toimittamaan tietoa tutkimuksista ja selvityksistä työryhmän Teams-kanavalle.

Åberg nosti esiin apulaisoikeuskanslerin tuoreet kannanotot, jotka painottuvat erityisesti lähisuhdeväkivalta- ja seksuaalirikosten käsittelyyn, joissa on huomioita uhrien kohtelusta. Lisäksi Åberg mainitsi yhdenvertaisuusvaltuutetun tekemän selvityksen, jossa tarkastellaan esitutinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä pari- ja lähisuhdeväkivallan tapauksissa. Selvityksessä käsitellään myös uhrin mahdollisuuksia tuoda omat kokemuksensa esiin rikosprosessin aikana.

Käsiteltiin kirjallisten kuulemisten tarvetta ja keskusteltiin sihteeristön työryhmälle toimittamasta lausuntopyyntöluonnoksesta. Keskustelussa nousi esiin tarve muodostaa eri kysymyksiä eri kohderyhmille. Asiakastyötä tekeville henkilöille tarvittaisiin lyhyitä, konkreettisia ja täsmällisiä kysymyksiä. Sovittiin, että Larinkari muotoilee kysymykset, jotka kohdennetaan poliisille. Savurinne muotoilee syyttäjille kohdennettuja kysymyksiä. Jakelun osalta keskustelussa ehdotettiin mahdollisia kuultavia tahoja, kuten rekisteröityneitä oikeustulkkeja, MARAK-yhteyshenkilöitä, erikoissyyttäjiä, lupajuristeja ja oikeusavustajia. Lisäksi Karhinen-Soppi mainitsi, että olisi kiinnostavaa selvittää, mihin tukipalveluihin esitutkintaviranomaiset ohjaavat rikoksen uhreja. Roth pyysi työryhmän jäseniä toimittamaan sihteerille mahdolliset muutosehdotukset lausuntopyyntöön ja sen jakeeluun.

5. Kuultavaksi kutsuttavat tahot seuraavaan työryhmän kokoukseen

Seuraavan työryhmän kokouksen 11.11.2025 aiheina ovat työryhmän tehtävät kolme ja neljä. Työryhmän kolmas tehtävä on ottaa huomioon järjestelmällisen häirinnän kohteeksi joutuneet virkamiehet ja työntekijät työnantajan toimien arvioinnin osalta. Neljäntenä tehtävänä työryhmän tulee kartoittaa uhrin oikeuksia niissä tapauksissa, joissa työntekijä joutuu rikoksen uhriksi, ja mahdollisia tähän liittyviä kehittämistarpeita. Sovittiin, että tehtävän kolme osalta työryhmän seuraavaan kokoukseen kutsutaan kuultavaksi edustaja, joka esittelee sisäministeriön työryhmän vuonna 2021 laatimat ehdotukset maalittamisen vastaisten toimien tehostamiseksi sekä kertoo niiden etenemisestä.

Tehtävän neljän osalta käytiin keskustelua sen laajuudesta ja mahdollisesta tarpeesta rajata tehtävää. Sihteeristö pyytää uhripoliittisen toimenpideohjelman ohjausryhmän puheenjohtajalta, osastopäällikkö, ylijohtaja Ville Hinkkaselta näkemystä tehtävän neljä tarkentamisesta. Keskustelussa nousi esiin myös tehtävän mahdollinen yhteys työsuojeluun ja henkilöstöhallintoon. Kuultavaksi voitaisiin mahdollisesti pyytää STM:n valvontayksikön tai AVI:n edustaja, mikäli se katsoo tarpeelliseksi. Työryhmän rikosprosessitoimijoiden edustajat selvittävät omissa organisaatioissaan, mitä toimenpiteitä on jo toteutettu ja mitä toimia olisi vielä tarpeen käynnistää.

6. Muut asiat

Ei muita asioita.

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.58.